

Περιεχόμενα

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Μαρία Γουμενοπούλου, Η γελαστή οικογένεια (ποίημα)	11
Η κουκουβάγια και η πέρδικα (λαϊκός μύθος)	16
Τζιάνι Ροντάρι, Ποιος διευθύνει;	19
Νανουρίσματα και ταχταρίσματα	23
Βιτσέντζος Κορνάρος, [Η Αρετούσα] (ποίημα)	25
Ντέμπι Γκλιόρι, Θα σ' αγαπώ ό,τι κι αν γίνει	31
Βασίλης Ρώτας, Ο παπούλης (ποίημα)	34
Χρυσούλα Χατζηγιαννιού, Η κλώσα	36

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

Κλοντ Γκούτμαν, Η πρώτη μέρα στο σχολείο	39
Μιχάλης Στασινόπουλος, Η Μαργαρίτα (ποίημα)	44
Μαρία Φραγκιά, Ξ... όπως ξιφίας	47
Ζαχαρίας Παπαντωνίου, Ο παπαγάλος (ποίημα)	50
Μάρω Λοϊζου, [Το στοίχημα]	52

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Σοφία Γαβριηλίδου, Ψέμα πρωταπριλιάτικο	56
Ελένη Βαλαβάνη, [Φοβάμαι!]	60
Πέπη Δαράκη, Η Αλφαβήτα δίχως ρο	64
Αντουάν ντε Σαιντ-Εξυπερύ, [Οι μεγάλοι είναι πολύ περίεργοι]	67
Νίκος Κανάκης, Χαρταετοί (ποίημα)	69

ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Λιάνα Αρανίτου, [Η οδοντόβουρτσα] (ποίημα) –	
Γιώργος Σεφέρης, [Είτανε μια κοπέλα απ' τη Σάμο] (ποίημα)	73
Φύλλο φύλλο της κουκιάς (λαϊκό παραμύθι)	78

Ευγένιος Τριβιζάς, Η πινεζοβροχή (έμμετρη ιστορία)	82
Η σφυρίχτρα (λαϊκό γαλλικό παραμύθι)	85
Σοφία Μαντουβάλου, Μια φορά ήταν... η Κολοτούμπα	90
Το μέλι (λαϊκό παραμύθι)	93

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

Γιώργης Κρόκος, Συμφωνία μ' ένα δέντρο (ποίημα)	97
Έλλη Αλεξίου, Ο Χιονάνθρωπος (ποίημα)	100
Βαγγέλης Ηλιόπουλος, [Ο τελευταίος ιππόκαμπος]	103
Οβίδιος, Η Πίτυς και ο Παν	111
Το γιασεμί, η ροδιά και η χαρουπιά (λαϊκό παραμύθι)	114
Ντίνα Χατζηνικολάου, Τα παιχνίδια του αγέρα (ποίημα)	119
Γεωργία Ταρσούλη, Το τρομαγμένο χελιδονάκι	122
Γεώργιος Βιζυηνός, Το φεγγαράκι (ποίημα)	125
Μάνος Κοντολέων, Ο σπουργίτης και το ουράνιο τόξο	128
Γιάννης Ρίτσος, [Τα τζιτζίκια στήσανε χορό] (ποίημα)	131
Ε. Παλαιολόγου-Πετρώνδα, Οι πεταλουδίτσες	135

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ

Αίσωπος, Η ευγνωμοσύνη του μικρού μυρμηγκιού	137
Άμυ Μακ Ντόναλντ, Ο μικρός κάστορας και η ηχώ	143
Γιώργος Μαρίνος, Όταν κάνουνε πόλεμο (ποίημα)	147
Αγγελική Βαρελλά, Δώσε την αγάπη	150

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Θέτη Χορτιάτη, Προσευχή (ποίημα)	154
Ρένα Καρθαίου, Χριστουγεννιάτικο δέντρο (ποίημα)	156
Κατερίνα Αναγνώστου, Ο Αϊ-Βασίλης θα βρει το δρόμο του	160
Κάλαντα Πρωτοχρονιάς	165
Χάρης Σακελλαρίου, Ήρθε η πασχαλιά (ποίημα)	167
Αντιγόνη Μεταξά (Θεία Λένα), Το λαγουδάκι της Λαμπρής	170
Ο Χριστός και τα πουλιά (λαϊκός θρύλος)	174

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Γαλάτεια Σουρέλη, Ασπρογάλανο πανί	177
Κώστας Καλαπανίδας, Η γιορτή του «ΟΧΙ» (ποίημα)	180
Ευγενία Φακίνου, Τα ελληνάκια	182
Αγγελική Βαρελλά, Ο αγωνιστής με την πένα	187

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Ευγένιος Σπαθάρης, Ο Μέγας Αλέξανδρος και το Καταραμένο φίδι ..191	
Παροιμίες – Γλωσσοδέτες	194
Πιπίνα Τσιμικάλη, [Οι τηγανίτες του Τραγοπόδη]	197
Χελιδόνισμα (δημοτικό τραγούδι)	199
Τα δύο αδέρφια (παραμύθι από τη Μέση Ανατολή)	200
Αινίγματα	203

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

Δημήτρης Μανθόπουλος, Κύριε Ντεσιμπέλ.. (ποίημα)	205
Φιλίσα Χατζηχάνα, Η ηλεκτρική σκούπα και η λαχτάρα των δύο φίλων	207
Θέτη Χορτιάτη, Ο υπολογιστής μου (ποίημα)	211
Ζωή Κανάβα, Ο Σαλίγκαρος βγαίνει αμαξάδα	213
Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, Το ρολόι της Μάρως	216

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

(Για να καταλάβεις καλύτερα το κείμενο)	219
---	-----

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Μαρία Γουμενοπούλου

Η γελαστή οικογένεια (ποίημα)

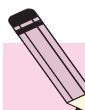
Το ποίημα αποτελείται από τέσσερις στροφές.
Κάθε στροφή έχει τρεις στίχους.

Απαντήσεις στις δραστηριότητες του βιβλίου

 Σε ποιο σημείο το ποίημα μιλάει για τα μέλη της οικογένειας; Πόσα είναι αυτά; Πόσα μέλη έχει η δική σου οικογένεια;

Στη δεύτερη στροφή του ποιήματος η ποιήτρια μιλάει για τα μέλη της οικογένειας: τον πατέρα, τη μητέρα και τα δύο παιδιά. Άρα αυτή η οικογένεια έχει τέσσερα μέλη.

Να τι έγραψε ένας μαθητής για τη δική του οικογένεια:

 Η δική μου οικογένεια έχει πολλά μέλη. Τη μαμά και τον μπαμπά. Τη μικρή αδελφή μου κι εμένα. Αλλά και τον άλλο μου αδελφό, τον πιο μικρό, που γεννήθηκε πριν από ένα μήνα. Επίσης, τη γιαγιά και τον παππού, οι οποίοι ήρθαν από το χωριό και μένουν μαζί μας, για να βοηθήσουν τη μαμά που γέννησε! Συνολικά, επτά μέλη της οικογένειας μένουμε στο σπίτι μας. Κι ο Ρούμπι, ο σκύλος μας, νιώθει κι αυτός μέλος της οικογένειας, αλλά ζει στο δικό του σπιτάκι για σκύλους, στον κήπο μας.

 Φέρε στο σχολείο μια φωτογραφία της οικογένειάς σου και σύγκρινέ τη μ' αυτήν του βιβλίου. Παρατήρησε τα ρούχα, το χώρο που βρίσκονται τα πρόσωπα και το πώς στέκονται απέναντι στο φακό. Με τους συμμαθητές σου κάντε υποθέσεις ο ένας για τη φωτογραφία του άλλου.

Η φωτογραφία του βιβλίου είναι ασπρόμαυρη. Παλιά όλες οι φωτογραφίες ήταν ασπρόμαυρες. Όταν μια οικογένεια ήθελε να φωτογραφηθεί, συνήθως πήγαινε σε κάποιο φωτογραφείο ή φωτογραφιζόταν από τους πλανόδιους φωτογράφους, οι οποίοι γυρνούσαν με τη μηχανή τους κυρίως σε πλατείες, πάρκα (όπως στη φωτογραφία του βιβλίου) και δρόμους.

Οι άνθρωποι στέκονταν ακίνητοι μπροστά στη μηχανή και ο φωτογράφος απαθανάτιζε τη στιγμή. Μια τέτοια σκηνή βλέπουμε και στη φωτογραφία του βιβλίου μας.

Σήμερα σε κάθε σπίτι υπάρχει τουλάχιστον μια φωτογραφική μηχανή. Πολλές φορές είναι τόσο απλή, ώστε να μπορεί και ένα παιδί να τη χρησιμοποιήσει.

Οι σημερινές φωτογραφίες είναι έγχρωμες και οι άνθρωποι είναι πιο φυσικοί, αφού δε στήνονται, δεν παίρνουν πόζα, αλλά κάποιους τους τραβάει όπως είναι και όπως κινούνται στο χώρο.

 Ζωγράφισε ένα από τα μέλη της οικογένειάς σου.

Λίγα λόγια για τη συγγραφέα

Μαρία Γουμενοπούλου

Γεννήθηκε το 1929 στην Αθήνα. Σπούδασε νηπιαγωγός και κοινωνική λειτουργός. Έχει γράψει παραμύθια, ποιητικές συλλογές και θεατρικά έργα. Το μεγαλύτερο μέρος του έργου της απευθύνεται σε παιδιά. Το παιδικό της τραγούδι «Γλυκό τσαμπί σταφύλι» πήρε διεθνές βραβείο σε διαγωνισμό της UNICEF.

Δραστηριότητες επέκτασης

 Γράψε κάτω από κάθε παλιά φωτογραφία μια πρόταση (λεζάντα) που να σχολιάζει αυτό που δείχνει η φωτογραφία.

Διακοπές στη θάλασσα

Πρώτη μέρα στο σχολείο

Ο γάμος του παππού και της γιαγιάς

Το αυτοκίνητο του θείου στην Αμερική

📌 Κόλλησε στην κορνίζα μια σύγχρονη φωτογραφία που να έχει το ίδιο θέμα με μια από τις παλιές.

☞ Σε κάθε φωτογραφία αυτό που βλέπουμε εμείς είναι αυτό που διάλεξε ο άνθρωπος που την τράβηξε. Μπορεί, δηλαδή, να υπάρχουν γύρω και άλλα πράγματα που απλά δε φαίνονται. Κόψε μια φωτογραφία από ένα περιοδικό, κόλλησέ τη σε ένα χαρτί και μετά ζωγράφισε γύρω γύρω όσα νομίζεις ότι υπάρχουν, αλλά δε φαίνονται στη συγκεκριμένη σκηνή.

 Διάβασε επίσης...

Ντέιβιντ Μέλλιγκ, *Σαν τον μπαμπά μου φυσικά!*, απόδοση Μαρία Παπαγιάννη, Εκδόσεις Πατάκη.

Ένα λιονταράκι μάς διηγείται με ξεκαρδιστικό τρόπο πόσο πολύ βιάζεται να μεγαλώσει για να γίνει... σαν τον μπαμπά του, φυσικά!

Η κουκουβάγια και η πέρδικα (λαϊκός μύθος)

 Μια ματιά στο λεξικό ή στην εγκυκλοπαίδεια

συνάχτηκαν: μαζεύτηκαν

διόρισαν: του ανέθεσαν να κάνει μάθημα στα παιδιά τους

 Μαθαίνω για την κουκουβάγια

Η κουκουβάγια πήρε το όνομά της από τη φωνή της, που συνήθως ακούγεται σαν «κουκουβάου». Η κουκουβάγια μένει ξύπνια τη νύχτα και γι' αυτό την ονομάζουμε νυκτόβιο πουλί. Το κεφάλι της είναι μεγάλο, με πελώρια μάτια, που κοιτούν μόνο μπροστά! Μπορεί όμως να στρίψει το κεφάλι της κατά 180°, δηλαδή μπορεί να βλέπει ακόμη και πίσω της! Έχει πολύ καλή ακοή και βλέπει εξίσου καλά και με το φως της ημέρας. Τρέφεται με μικρά ζώα, πουλιά και έντομα, τα οποία τα αρπάζει με τα νύχια των ποδιών της. Το φτέρωμά της είναι καστανό ή γκριζόμαυρο.

Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν την κουκουβάγια σύμβολο της σοφίας και ιερό πουλί της θεάς Αθηνάς.

(Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΤΑΚΗΣ - OXFORD)

 Για να καταλάβεις καλύτερα το κείμενο

Να βάλεις ένα ✓ σε κάθε τετραγωνάκι για τη σωστή απάντηση.

1. Γιατί ο δάσκαλος κράτησε στο σχολείο τα παιδιά;

A. γιατί έκαναν φασαρία

B. γιατί δεν ήταν διαβασμένα

Γ. γιατί δεν τον άκουγαν

2. Τι σκέφτηκε η μαμά κουκουβάγια;

- A. να πάει φαγητό στο παιδί της
- B. να περιμένει το παιδί της στο σπίτι
- Γ. να τιμωρήσει κι εκείνη το παιδί της

3. Ποιον συνάντησε στο δρόμο;

- A. το δάσκαλο
- B. μια άλλη κουκουβάγια
- Γ. την πέρδικα

4. Γιατί η μαμά κουκουβάγια δεν έδωσε το ψωμί στο περδικόπουλο;

- A. γιατί, μέχρι να φτάσει στο σχολείο, εκείνο είχε φύγει
- B. γιατί η πέρδικα της είπε ότι θα το αναγνώριζε επειδή ήταν το πιο όμορφο του σχολείου και η κουκουβάγια θεωρούσε το δικό της το παιδί πιο όμορφο
- Γ. γιατί ο δάσκαλος δεν την άφησε να μπει μέσα στην τάξη

Απαντήσεις στις δραστηριότητες του βιβλίου

Τι νιώθουν η κουκουβάγια και η πέρδικα για τα παιδιά τους;

Η κουκουβάγια και η πέρδικα αγαπούν τα παιδιά τους. Ανησυχούν γι' αυτά, τα προστατεύουν και νοιάζονται τι κάνουν κι αν έφαγαν. Επίσης, τα θεωρούν τα ομορφότερα παιδιά του κόσμου, κι αυτό δεν έχει να κάνει με το αν πράγματι είναι όμορφα, αλλά με το πώς εκείνες τα βλέπουν.

Στο «Δελφίνι» υπάρχουν κι άλλα κείμενα που περιγράφουν τη μητρική αγάπη. Τι κοινό έχουν οι ήρωες μεταξύ τους;

Στο «Θα σ' αγαπώ ό,τι κι αν γίνει» έχουμε ένα παρόμοιο θέμα, δηλαδή μητέρα που εκφράζει την απεριόριστη αγάπη στο παιδί της, χωρίς να περιμένει ανταλλάγματα. Βλέπουμε λοιπόν πως η μητρική αγάπη είναι διαχρονική, μια και τη συναντάμε και σε λαϊκό μύθο αλλά και σε σύγχρονο κείμενο. Η αγάπη της μητέρας «είναι σαν τ' αστέρια, ποτέ δεν πεθαίνει και πάντα φωτίζει!».

 Παρατήρησε την εικόνα. Τι δείχνει; Σε ποιο από τα παρακάτω είδη ανήκει; Βάλε Χ στο σωστό τετράγωνο:

πίνακας ζωγραφικής

γλυπτό

κέντημα

Οι γυναίκες περνούσαν την ώρα τους κεντώντας. Στόλιζαν τα ρούχα τους ή τα σπίτια τους με τα χειροποίητα κεντήματα.

Συνήθως διάλεγαν θέματα από τη φύση και τα κεντούσαν με ζωηρά χρώματα.

Σε αυτό το κέντημα βλέπεις ένα πουλί και λουλούδια.

Δραστηριότητες επέκτασης

 Ο δάσκαλος τιμώρησε τα παιδιά και τα κράτησε στο σχολείο νηστικά, επειδή ήταν αδιάβαστα. Ο δικός σου δάσκαλος βάζει τιμωρίες; Τι είδους τιμωρίες είναι αυτές;

Ποιες «συνέπειες» μπορεί να έχει το να μη μελετήσεις μια μέρα; Οι γονείς σου τι λένε γι' αυτό;

Σε ποιο κέρμα του ευρώ υπάρχει η κουκουβάγια; Παρατήρησέ το. Μπορείς να το περιγράψεις;

Διάβασε επίσης...

Μαρία Λυρατζή, *Το αηδόνι και η κουκουβάγια*, Εκδόσεις Πατάκη.

Μια φορά κι έναν καιρό, σ' ένα μακρινό δάσος, ζούσε ένα αηδόνι που κελαηδούσε πολύ όμορφα. Στο δάσος ζούσε και η κυρία κουκουβάγια. Οι κάτοικοι την αγαπούσαν και την εκτιμούσαν γιατί ήταν πολύ μορφωμένη και πέραγε τη μέρα της πάνω από τα βιβλία. Η κουκουβάγια όμως δε συμπαθούσε καθόλου το αηδονάκι, που με τη μελωδική του φωνή είχε μαγέψει τους κατοίκους του δάσους. Ήθελε να τη θαυμάζουν κι εκείνη για το βραχνό τραγούδι της. Κι όταν άκουσε να λένε πως τους ενοχλεί η «μουρμούρα της», κατέστρωσε ένα σχέδιο που έφερε μεγάλη αναστάτωση όχι μόνο στους κατοίκους του δάσους και στο αηδονάκι, αλλά και στην ίδια... Γιατί η ζήλια, που τρυπώνει καμιά φορά στην καρδιά μας, μόνο μπελάδες μπορεί να φέρει!

Τζιάνι Ροντάρι

Ποιος διευθύνει;

 Για να καταλάβεις καλύτερα το κείμενο

- Γιατί το κοριτσάκι δεν απάντησε αμέσως;
- «Δε διευθύνει κανείς γιατί στο σπίτι μας όλοι μας αγαπιόμαστε» λέει το κοριτσάκι. Πώς το καταλαβαίνεις εσύ αυτό;

 Απαντήσεις στις δραστηριότητες του βιβλίου

 Αν ήσουν εσύ στη θέση του κοριτσιού, τι θα απαντούσες στην ίδια ερώτηση για τη δική σου οικογένεια;

Στη δική μου οικογένεια δεν υπάρχει ένας αρχηγός αλλά πολλοί. Ο καθένας στον τομέα του είναι αρχηγός, δηλαδή εξηγεί και βοηθά τους άλλους σε αυτό που ξέρει καλύτερα. Κι αφού είμαστε όλοι αρχηγοί σε κάτι, είμαστε ίσοι και δεν υπάρχει κάποιος που διευθύνει. Μόνος του δεν μπορεί να τα ξέρει όλα κανείς. Η οικογένεια είναι μια ομάδα που όλα τα μέλη της πρέπει να συνεργάζονται ισότιμα.

 Η εικόνα δείχνει μια οικογένεια όπως ήταν τα περασμένα χρόνια. Μπορείς να περιγράψεις τι ακριβώς κάνει το κάθε πρόσωπο;

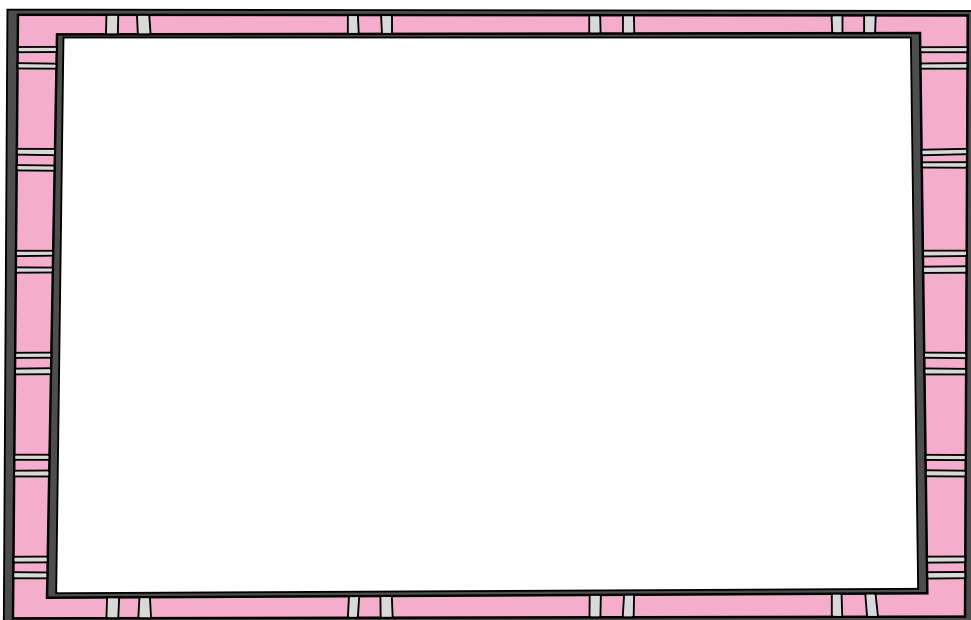
Στην εικόνα του βιβλίου φαίνεται η μητέρα να κοιμίζει το μωρό, το κοριτσάκι να διαβάζει, το μικρότερο αγόρι να παίζει με το ξύλινο αλογάκι του, ο πατέρας να διαβάζει εφημερίδα, η γιαγιά να πλέκει και το μικρότερο κοριτσάκι της οικογένειας να παίζει με τις κούκλες του.

Σήμερα σπάνια οι παππούδες κι οι γιαγιάδες ζουν στο ίδιο σπίτι με την υπόλοιπη οικογένεια. Μένουν στο σπίτι τους, γιατί έχουν τις δουλειές τους. Επίσης, ο μπαμπάς βοηθάει τη μαμά σε όλες τις δουλειές του σπιτιού κι εκείνη δουλεύει όπως κι αυτός.

 Ζωγράφισε ένα μέλος της δικής σου οικογένειας να κάνει μια καθημερινή και συνηθισμένη δουλειά.

Σκέψου ποια καθημερινή δουλειά συνηθίζει να κάνει το μέλος της οικογένειας που θέλεις να ζωγραφίσεις. Αν του αρέσει, να τον ζωγραφίσεις χαρούμενο. Αν δεν του αρέσει, κάνε τον αδιάφορο. Τι φοράει όταν κάνει αυτή τη δουλειά; Σε ποιο μέρος του σπιτιού είναι; Χρειάζεται βοήθους και, αν ναι, ποιοι τον βοηθούν;

Λίγα λόγια για το συγγραφέα

Τζιάνι Ροντάρι

Γεννήθηκε το 1920 κοντά στη Νοβάρρα της βόρειας Ιταλίας και πέθανε το 1980. Εργάστηκε για μερικά χρόνια ως δάσκαλος και στη συνέχεια αφοσιώθηκε στη δημοσιογραφία και την παιδική λογοτεχνία. Το 1970 πήρε το βραβείο Άντερσεν για τη συμβολή του στην παιδική λογοτεχνία. Μερικά από τα έργα του είναι: *Οι ιστορίες του βασιλιά Μίδα*, *Η γόνδολα φάντασμα*, *Ο πλανήτης των χριστουγεννιάτικων δέντρων*.

 Δραστηριότητες επέκτασης

 Σκέψου ποια δουλειά του σπιτιού δεν κάνει ΠΟΤΕ ο μπαμπάς και ρώτησέ τον γιατί. Μετά ζωγράφισέ τον να την κάνει!

 Σκέψου ποια δουλειά του σπιτιού δεν κάνει ΠΟΤΕ η μαμά και ρώτησέ τη γιατί. Μετά ζωγράφισέ τη να την κάνει!

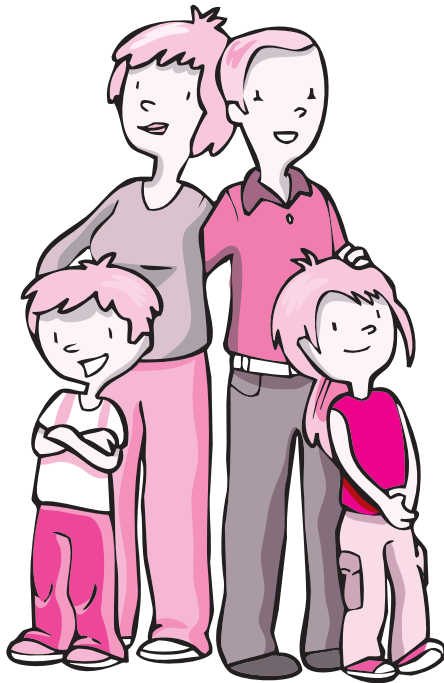

Διάβασε επίσης...

Μαρία Παπαγιάννη, Ποιος είναι ο αρχηγός;, Εκδόσεις Πατάκη.

Μπορεί κάποιος να είναι αρχηγός ακόμη και αν φοβάται τους κεραυνούς, τα ζουζούνια και το σκοτάδι;

Ο Πέτρος τα κατάφερε και στο σπίτι είναι ο αρχηγός!

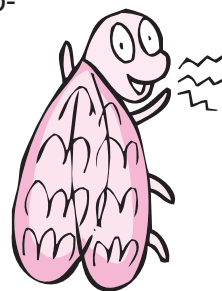

Γιάννης Ρίτσος

[Τα τζίτζικια στήσανε χορό]

Μάθε για τον τζίτζικια

Όλοι γνωρίζουμε τον τραγουδιστή των ζεστών καλοκαιριάτικων ημερών, τον τζίτζικια. Τον γνωρίζουμε, δηλαδή, σαν έντομο. Ποιος όμως είναι εκείνος που ξέρει την ιστορία του; Αυτή την ιστορία που περιγράφει τη ζωή του και το «πώς», από άνθρωπος που ήταν, σύμφωνα με τη μυθολογία μας, κατέληξε σε τζίτζικια;

Όποιος ενδιαφέρεται να τη μάθει, ας θυμηθεί πως το επιστημονικό όνομα του συμπαθητικού εντόμου είναι Τιθωνός.

Τιθωνός λοιπόν λεγόταν το πιο ξακουστό παλικάρι της Τροίας. Ένα παλικάρι που θάμπωσε και τη θεά της Αυγής, την πανέμορφη Ηώ, που τον αγάπησε και, με την άδεια του Δία, τον παντρεύτηκε.

Πρώτη δουλειά της θεάς ήταν να κάνει αθάνατο τον Τιθωνό. Έτσι δε θα πέθαιναν ούτε εκείνη ούτε αυτός ποτέ και θα ζούσαν αιώνια αγαπημένοι.

Σιγά σιγά, βέβαια, τα χρόνια πέρασαν. Η Ηώ, σαν θεά που ήταν, έμενε πάντα ίδια, νέα και ωραία. Για τον Τιθωνό όμως είχε φροντίσει μεν να τον κάνει αθάνατο, αλλά δεν είχε προβλέψει να ζητήσει να μείνει νέος και αυτός. Έτσι ο Τιθωνός γερνούσε και γερνούσε κι η πανέμορφη Ηώ θρηνούσε που δε σκέφθηκε να τον κρατήσει για πάντα νέο.

Τον έτρεφε με νέκταρ και αμβροσία, αλλά τίποτα δεν ήταν ικανό να εμποδίσει τα χνάρια του χρόνου. Ήρθε και κάποια ώρα που ο Τιθωνός γέρασε τόσο, που δεν κατάφερε να σταθεί ούτε όρθιος. Τότε αναγκάστηκε η θεά, που δεν άντεχε να τον βλέπει όπως είχε κατακτήσει από

τα γεράματα, να τον κλείσει σ' ένα διαμέρισμα του παλατιού της για να περνάει εκεί τις μέρες του.

Ο Τιθωνός όμως παραμιλούσε και μουρμούριζε συνέχεια: τ' άκουγε η θεά και λυπόταν κατάκαρδα. Κάθε πρωί που έβγαινε για να δώσει την καινούρια μέρα στους ανθρώπους, να φιλήσει τα δέντρα, να ξυπνήσει τα πουλιά, όλα κλαίγανε για το κακό που τη βρήκε. Κι αυτά τα δάκρυά τους γίνονταν δροσιά και κυλούσαν πάνω στα φύλλα.

Κάποτε ο Δίας λυπήθηκε αυτό το καημένο το ζευγάρι, που κατέληξε να είναι τόσο δυστυχισμένο. Αποφάσισε λοιπόν να δώσει τέλος στο μαρτύριο του Τιθωνού και τον μεταμόρφωσε σε τζίτζικα. Από τότε, και κάθε καλοκαίρι, ακούγεται μονότονη η φωνή του, όπως ακούγονταν τα μουρμουρίσματά του όταν ήταν κλεισμένος στο παλάτι.

Ο Τιθωνός λοιπόν ή τζίτζικας είναι ένα έντομο αρκετά μεγαλόσωμο – περίπου 3 εκατοστά –, με παχύ σώμα και κεφάλι που το στολίζουν δύο μεγάλα μάτια. Το χρώμα του είναι μαύρο και η κοιλιά του ασπρουλή. Τρέφεται με χυμούς δέντρων, που τα τρυπάει με το ρύγχος του, και γι' αυτό προκαλεί βλάβες, κυρίως στους αμπελώνες. Το θηλυκό κάνει αυγά, που τα βάζει μέσα σε φλούδες δέντρων. Οι μικρές κάμπιες, που βγαίνουν αργότερα, κατεβαίνουν από τα δέντρα στη γη και τρέφονται από τους χυμούς των ριζών, ώσπου να γίνουν τέλεια έντομα και να εμφανιστούν γύρω στα μέσα ή στο τέλος Ιουνίου. Το τραγούδι τους ξεκινάει από την ανατολή του ήλιου και κρατάει όλη τη μέρα, καμιά φορά και τη νύχτα όταν κάνει μεγάλη ζέστη.

Ο τζίτζικας ήταν πολύ γνωστός και αγαπητός στους αρχαίους ακριβώς για το χαρούμενο τραγούδι του. Ο Όμηρος στην *Ιλιάδα* περιγράφει τους γέροντες που αγόρευαν στην Τροία, ως προς το βουητό των φωνών τους, σαν «τέπτιγκες», δηλαδή τζίτζικες, αλλά ο τζίτζικας έχει χρησιμοποιηθεί και σε παροιμίες όπου «ο φλύαρος άνθρωπος μοιάζει σαν τζίτζικας».

Ακόμα, το τραγούδι του τζίτζικα είναι συνδεδεμένο και με την ωρίμανση των σταφυλιών. Συχνά ακούγεται «τζίτζικας ελάλησε, μαύρη ρώγα γυάλισε...».

(Πηγή: www.alpha1-2-3.gr)

Απαντήσεις στις δραστηριότητες του βιβλίου

 Έχεις ακούσει ποτέ τζιτζίκια; Με ποιους τρόπους και με ποια υλικά μπορείς να μιμηθείς τον ήχο τους;

Όλοι έχουμε ακούσει τον τζιτζίκια, τον τραγουδιστή του καλοκαιριού. Το τραγούδι αυτό προέρχεται από τα αρσενικά, που έχουν πάνω τους μια «ηχητική συσκευή», η οποία αποτελείται από δύο κοιλότητες κολημένες στην πρώτη κοιλιακή ζώνη, όπου υπάρχει ένα λεπτό, τεντωμένο δέρμα. Από τις δονήσεις που προκαλούνται με την αναπνοή, παράγεται ο γνωστός ήχος τους.

Μπορούμε να μιμηθούμε τον ήχο του τζιτζίκια αν τρίψουμε δύο κομμάτια γυαλόχαρτου μεταξύ τους.

Λίγα λόγια για το συγγραφέα

Γιάννης Ρίτσος

Έλληνας ποιητής (1909-990), που γεννήθηκε στη Μονεμβασιά Λακωνίας. Η πρώτη του εμφάνιση στα γράμματα έγινε με την ποιητική συλλογή *Τρακτέρ*, η οποία δημοσιεύτηκε στα 1934. Ακολούθησαν η συλλογή *Πυραμίδες* και η ποιητική σύνθεση *Επιτάφιος*, που αφιερώθηκε στους εργάτες οι οποίοι σκοτώθηκαν το 1936, στη διάρκεια μιας απεργίας, στη Θεσσαλονίκη. Στη διάρκεια της Κατοχής πήρε μέρος στην Αντίσταση. Μετά την απελευθέρωση από τους Γερμανούς, εξορίστηκε στη Μακρόνησο και στον Άγιο Ευστράτιο. Το 1967, με την επιβολή του στρατιωτικού καθεστώτος, εξορίστηκε σε νησιά. Έχει τιμηθεί με πολλά διεθνή βραβεία, όπως το μεγάλο βραβείο Λένιν. Τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες, ενώ πολλά έχουν μελοποιηθεί.

Δραστηριότητα επέκτασης

📖 **Γράψε ένα ποίημα για τον τζίτζικα:**

Τζι και τζι και τζι,

_____ (στο τέλος λέξη που να τελειώνει σε -ί)

τζίτζικα τραγουδιστή,

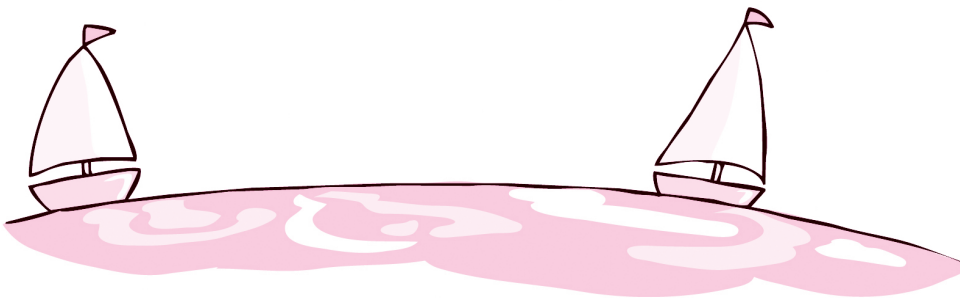
_____ (στο τέλος λέξη που να τελειώνει σε -στή ή -τή)

Διάβασε επίσης...

Αγαθή Δημητρούκα, Ο τζίτζικας ο Τζίτζι... τζικ, Εκδόσεις Πατάκη.

Ένας τζίτζικας που, αν και τον είπανε τεμπέλη, είναι ένας δραστήριος φωτογράφος. Μην ξαφνιαστείτε λοιπόν αν ακούσετε κάποια στιγμή το τζίτζι... τζικ της μηχανής του. Χαμογελάστε και πάρτε πόζα. Μπορεί το επόμενο θέμα του να είστε εσείς, παιδιά.

Ε. Παλαιολόγου-Πετρώνδα

Οι πεταλουδίτσες

Μια ματιά στο λεξικό ή στην εγκυκλοπαίδεια

αμέριμνα: ήρεμα

Για να καταλάβεις καλύτερα το κείμενο

Να βάλεις ένα ✓ σε κάθε τετραγωνάκι για τη σωστή απάντηση.

1. Ποιος ήταν ο μοναδικός φόβος για τις πεταλουδίτσες;

A. ο ήλιος που έκαιγε τα φτερά τους

B. οι μέλισσες που ρούφαγαν το νέκταρ των λουλουδιών

Γ. τα πουλιά που τις κυνηγούσαν

2. Τι τις συμβούλεψε η Ηλιαχτίδα;

A. να κρύβονται η καθεμία ανάλογα με το χρώμα της

B. να πετούν μακριά

Γ. να κρύβονται όπου βρουν

3. Τι έκαναν οι πεταλουδίτσες για να την ευχαριστήσουν;

A. της χάρισαν τα χρώματά τους

B. χόρεψαν και τραγούδησαν

Γ. πέταξαν δίπλα της

Απαντήσεις στις δραστηριότητες του βιβλίου

 Τι θα γινόταν αν οι πεταλούδες μπέρδευαν τις συμβουλές της

Ηλιαχτίδας και κρύβονταν σε άλλα χρώματα; Χρωμάτισε τις λευκές πεταλούδες με χρώματα που σου αρέσουν.

Αν οι πεταλούδες δεν κρύβονταν σε λουλούδια ίδιου χρώματος με το χρώμα που είχαν στα φτερά τους, τότε τα πουλιά θα τις ξεχώριζαν και αμέσως θα έκαναν επίθεση και θα τις έπιαναν. Δεν είναι σίγουρο, αλλά μάλλον οι όμορφες πεταλούδες δε θα κατάφερναν να ξεφύγουν από τα μυτερά ράμφη τους.

Λίγα λόγια για τη συγγραφέα

Ευγενία Παλαιολόγου-Πετρώνδα

Οι γενεαλογικές ρίζες της Ευγενίας Παλαιολόγου απλώνονται από τη Θράκη και την Κωνσταντινούπολη ως την Κύπρο. Γεννημένη στο Κάιρο το 1911, μεγαλώνει στην Αλεξάνδρεια και φοιτά στο Αβερώνφειο Γυμνάσιο. Αργότερα σπουδάζει δασκάλα στο Αρσάκειο και εργάζεται στα σχολεία της ελληνικής κοινότητας της Αλεξάνδρειας.

Το 1960 αναζητεί νέα πατρίδα στην Κύπρο, αφού το ελληνικό κράτος δεν επέτρεπε την είσοδό της στην Ελλάδα. Η πρώτη της ποιητική συλλογή Δροσοσταλιές κυκλοφόρησε το 1939.

Δραστηριότητα επέκτασης

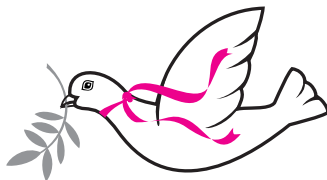
 Μπορείς να φανταστείς την ιστορία μιας πεταλούδας που το χρώμα στα φτερά της αλλάζει ανάλογα με το περιβάλλον που βρίσκεται...

Διάβασε επίσης...

Γκόντουιν Σαμ, *Εξαφανίστηκε, εξαφανίστηκε η κάμπια. Μια πρώτη ματιά στον κύκλο της ζωής μιας πεταλούδας.*

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ

Αίσωπος

Η ευγνωμοσύνη του μικρού μυρμηγκιού

Για να καταλάβεις καλύτερα το κείμενο

Να βάλεις ένα ✓ σε κάθε τετραγωνάκι για τη σωστή απάντηση.

1. Τι έκανε το περιστέρι όταν είδε το μυρμηγκι να κινδυνεύει;

A. το κοίταζε με λυπημένο ύφος

B. πέταξε μακριά

Γ. του έριξε ένα κλαδάκι για να πιαστεί

2. Τι έκανε το μυρμηγκι όταν είδε τον κυνηγό;

A. τον τσίμπησε για να μη σκοτώσει το περιστέρι

B. έτρεξε να κρυφτεί για να μην το πατήσει

Γ. τίποτε, απλά έκλαιγε για το καημένο το περιστέρι

3. Γιατί το μυρμηγκι βοήθησε να σωθεί το περιστέρι;

A. από ευγνωμοσύνη, γιατί το είχε σώσει από βέβαιο πνιγμό

B. επειδή αντιπαθούσε τον κυνηγό

Γ. επειδή ήθελε να του χρωστά για πάντα χάρη που του έσωσε τη ζωή του

Απαντήσεις στις δραστηριότητες του βιβλίου

 Τι ήταν αυτό που έδωσε δύναμη στο μυρμήγκι να τα βάλει με τον κυνηγό;

Η ευγνωμοσύνη που ένιωθε για το περιστέρι. Αν δεν υπήρχε το περιστέρι, το μυρμήγκι θα είχε σίγουρα πνιγεί. Όταν λοιπόν το είδε να κινδυνεύει, δε σκέφτηκε ότι ήταν ένα μικρό μυρμήγκι που δεν μπορούσε να τα βάλει με τον κυνηγό! Αντίθετα, η θέλησή του να ανταποδώσει στο περιστέρι το καλό που του είχε κάνει το βοήθησε να γίνει τόσο δυνατό, που αμέσως βρήκε λύση για το πώς θα σταματήσει τον κυνηγό. Θα ήταν άδικο να μη βρεθεί κάποιος να σώσει το πλάσμα που του είχε φερθεί με τόση αγάπη!

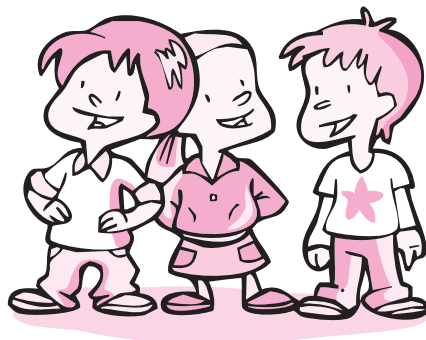
 Έχεις φίλους; Τους βοηθάς όταν έχουν ανάγκη; Διηγήσου μια ιστορία, όπως αυτή, που να φαίνεται η αγάπη που έχεις για ένα φίλο ή μια φίλη σου.

Παίζαμε ποδόσφαιρο στην αυλή τα δευτεράκια με τα τριτάκια. Εγώ ήμουν τερματοφύλακας. Οι φίλοι μου δε με θεωρούσαν καλό παίχτη, παρ' όλο που ήθελα τόσο πολύ να παίξω επιθετικός ή στο κέντρο, ή έστω αμυντικός! Συνήθως ο μόνος που πίστευε σε μένα ήταν ο αδελφός μου, που πήγαινε στην Δ' τάξη. Εκείνη την ημέρα όμως ήταν άρρωστος κι είχε μείνει σπίτι! Δεν είχα κανένα να με υποστηρίξει.

Το σκορ ήταν μηδέν μηδέν. Όμως, όπως φυσούσε δυνατός αέρας, ένα σκουπιδάκι μπήκε στο μάτι μου. Με έτσουζε και δεν έβλεπα καλά. Ήξερα πως δεν έπρεπε να το τρίβω, αλλά δεν μπορούσα να κρατηθώ. Δεν κατάλαβα πώς, καθώς έτριβα το μάτι μου και δεν έβλεπα πια καθόλου, η μπάλα πέρασε μπροστά μου και μπήκε γκολ! Χάναμε ένα μηδέν, και χάναμε εξαιτίας μου. Όλοι τα έβαλαν μαζί μου. Φώναζαν πως δεν πρόσεχα κι έλεγαν πως ήμουν άχρηστος ακόμη και για τέρμα! Κι όμως εγώ πρόσεχα, απλά δεν έβλεπα! Τότε ακούστηκε η φωνή του Νίκου, που τους είπε να σταματήσουν να με κατηγορούν. Τους εξηγούσε πως

κάτι είχε μπει στο μάτι μου και δεν έφταιγα! Ο Νίκος είχε έρθει στο σχολείο εφέτος και μόνο εγώ του έκανα λίγο παρέα, επειδή η κυρία τον είχε βάλει στο θρανίο μου. Ήταν καλό παιδί και τον αγαπούσα, αλλά ήταν πολύ μικροκαμωμένος και κανείς δεν τον θεωρούσε καλό παίχτη. Γι' αυτό και δεν τον παίζαμε. Πάντα τον είχαμε αναπληρωματικό. Έτσι λοιπόν ποτέ του δεν είχε παίξει μαζί μας, κι ας το λαχταρούσε. Κάθισε λοιπόν εκείνος στη θέση μου κι εγώ πήγα στη βρύση να ξεπλύνω το μάτι μου. Όταν γύρισα, του είπα:

«Σε ευχαριστώ, φίλε!».

«Δυο λεπτά έπαιξα, δεν είναι τίποτα σπουδαίο!»

«Όχι γι' αυτό, αλλά που με υπερασπίστηκες σαν αδελφός».

Την άλλη μέρα έλειπε ένας συμμαθητής μας που πάντα έπαιζε μαζί μας ποδόσφαιρο κι ήταν αυτός που έβαζε τα πιο πολλά γκολ. Οι μαθητές της Γ' τάξης ήταν χαρούμενοι που θα μας κέρδιζαν!

«Παίξε εσύ μέσα και θα βρούμε κάποιον για τέρμα» μου είπαν οι άλλοι.

Το ήθελα πολύ, ήταν μοναδική ευκαιρία, αλλά έβλεπα πόσο ήθελε κι ο Νίκος να παίξει.

«Δεν μπορώ. Θα παίξω όπως πάντα τέρμα. Βάλτε μέσα το Νίκο!» είπα.

«Το Νίκο; Αυτόν θα τον πατήσει κανένα παιδί της τρίτης!» μου απάντησαν και γελούσαν.

Επέμεινα και τελικά κατάφερα και τους έπεισα. Ο Νίκος χαρούμενος έπαιζε μαζί μας. Και ήταν τόσο καλός, που οι αντίπαλοι δεν προλάβαιναν να δουν από πού τους περνούσε. Έκανε τρίπλες και ελιγμούς, ακριβώς επειδή ήταν μικροκαμωμένος. Έβαλε και δυο γκολ.

Όταν κερδίσαμε δύο ένα και όλοι τον σήκωσαν στους ώμους, έδειξε εμένα και με ένα νεύμα με ευχαρίστησε!

 Ο Αίσωπος στις ιστορίες του χρησιμοποιεί πολλά ζώα και πουλιά για ήρωες. Ξέρεις άλλη ιστορία του Αισώπου με ήρωα το μυρμηγκι; Ποια είναι αυτή;

Ο τζίτζικας κι ο μέρμηγκας

Ήταν χειμώνας όταν ο μέρμηγκας είδε τον τζίτζικα να τριγυρνά μόνος μέσα στο κρύο!

— Τι κάνεις;

— Ξέρεις, όλο το καλοκαίρι, που εσύ μάζευες ψιχουλάκι ψιχουλάκι την τροφή για το χειμώνα, εγώ τραγουδούσα και διασκεδάζα. Δε σκέφτηκα πως θα έρθει ο χειμώνας και οι αποθήκες μου θα είναι άδειες! Τώρα τίποτα δε βρίσκω για φαγητό!

— Όχι μόνο δε σκέφτηκες τι θα τρως το χειμώνα, αλλά με κορόιδευες κιόλας! Όμως, αν δεν προνοήσεις, θα πεινάσεις και θα κρυώσεις, όπως τώρα εσύ!

Ο τζίτζικας ήξερε πως ο μέρμηγκας είχε δίκιο, αλλά, όταν το κατάλαβε, ήταν πια αργά.

Λίγα λόγια για τον Αίσωπο

Για τη ζωή του Αισώπου δυστυχώς έχουμε πολύ λίγες πληροφορίες. Σύμφωνα με αυτές, ο Αίσωπος έζησε πιθανώς τον 6ο αι. π.Χ. Καταγόταν από τη Θράκη ή από τη Φρυγία και ήταν πάρα πολύ άσχημος. Αρχικά φαίνεται πως ήταν δούλος και πως πουλήθηκε στη Σάμο. Διάφορες εκδοχές υπάρχουν και για τον τρόπο που πέθανε. Φαίνεται πάντως ότι, όταν ο Αίσωπος έφτασε στους Δελφούς, οι κάτοικοι της περιοχής από φθόνο ή για κάποια άλλη αιτία τον καταδίκασαν σε θάνατο.

Ο Αίσωπος έγινε γνωστός για τους διδακτικού χαρακτήρα μύθους ζώων που διηγούνταν.

Οι μύθοι του Αισώπου ήταν μικρές ιστορίες με θέμα κάποιο φανταστικό ή αληθινό γεγονός, που αναφέρεται στην καθημερινή ζωή ή στο φυσικό κόσμο και είναι διατυπωμένο με εύθυμο τρόπο. Καταλήγει πάντα στο επιμύθιο, δηλαδή στο ηθικό δίδαγμα.

(Πηγή: Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΤΑΚΗΣ - OXFORD)

Δραστηριότητα επέκτασης

Διάβασε την ιστορία του Δάμωνα και του Φιντίας:

Ο Δάμων και ο Φιντίας ήταν φιλόσοφοι και ζούσαν στις Συρακούσες της Σικελίας. Μια πολύ δυνατή φιλία τούς ένωνε. Κάποτε ο Φιντίας είχε καταδικαστεί σε θάνατο από τον τύραννο Διονύσιο. Ζήτησε όμως μια προθεσμία για να τελειώσει κάποιες εκκρεμότητες. Ο Διονύσιος δέχτηκε με τον όρο κάποιος να μείνει και να πεθάνει στη θέση του αν αυτός δε γυρνούσε. Προσφέρθηκε ο Δάμωνας. Την ημέρα της εκτέλεσης ο Φιντίας αργούσε! Την τελευταία στιγμή πρόφτασε όμως να γυρίσει, για να μην εκτελεστεί ο φίλος του. Ο τύραννος συγκινήθηκε από τη φιλία αυτή, που έφτανε ως την αυτοθυσία, και αθώωσε το Φιντία. Το μόνο που τους ζήτησε είναι να τον θεωρήσουν φίλο τους.

Από την ιστορία και τη μυθολογία ποιους άλλους ξέρεις που τους ένωνε δυνατή φιλία;

Διάβασε επίσης...

Αγγελική Βαρελλά, Ένα πρωί με τον Αίσωπο, Εκδόσεις Πατάκη.

Ο Αίσωπος ξαναζεί για ένα και μοναδικό πρωινό μέσα στη φαντασία της συγγραφέα. Οι δυο τους περνούν ευχάριστες και δημιουργικές ώρες. Η συγγραφέας τού εκφράζει το θαυμασμό της για την άφταστη χάρη των μύθων του, το γλαφυρό ύφος τους, καθώς και την απέραντη σοφία που κρύβουν.

Καταφέρνει λοιπόν να πάρει την έγκρισή του, ώστε να διασκευάσει μερικούς μύθους με τρόπο που να απευθύνονται στα σημερινά παιδιά.

Αίσωπος, Οι ωραιότεροι μύθοι, Εκδόσεις Πατάκη.

Τα πιο όμορφα παραμύθια του κόσμου, εικονογραφημένα από μεγάλους καλλιτέχνες της ρωσικής σχολής. Με τη βαθιά εκφραστική τους δύναμη δίνουν καινούρια φτερά στη φαντασία των αναγνωστών, μεγάλων και μικρών.

Μάικλ Μορπούργκο, Μύθοι του Αισώπου, απόδοση Αγαθή Δημητρούκα, Εκδόσεις Πατάκη.

Ο Μάικλ Μορπούργκο αφηγείται εκ νέου τους μύθους του Αισώπου με χιούμορ και κέφι, σε ένα βιβλίο με εξαιρετική εικονογράφηση, που θα μείνει αξεπέραστο για την ομορφιά και την απόλαυση που χαρίζει.

